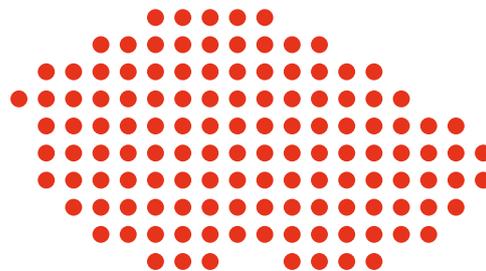

Monitoring Sociálních Práv

2021

Česko

solidar

TOGETHER FOR
SOCIAL EUROPE

Podle Národní strategické skupiny (NSS) nadace SOLIDAR, v jejímž čele stálo Multikulturní centrum Praha, a podle národních statistik publikovaných například Českým statistickým úřadem, se životní a pracovní podmínky v Česku v posledních letech výrazně zlepšily.¹ Česko je úspěšné v oblasti vzdělávání a sociálních vazeb, avšak co se týká bydlení, příjmů, občanské angažovanosti a kvality životního prostředí, řadí se k podprůměrným zemím.² Rozdíl mezi chudými a bohatými kvantily populace roste: nejbohatších 20 % vydělává čtyřikrát více než nejchudších 20 %. A rozdíl v platech žen a mužů nadále patří k nejvyšším v Evropě. Jednou z hlavních výzev pro tuto zemi bude zlepšení podmínek bydlení, aby bylo dostupné a lidé si jej mohli dovolit finančně, jelikož příliš velká část rozpočtu domácností jde na pokrytí výdajů za bydlení. A konečně, NSS je znepokojena extrémně nízkými platy za nízkokvalifikační zaměstnání a požaduje další školení a uznávání více kurzů a certifikátů neformálního vzdělávání.

¹ ČSÚ: <https://www.czso.cz/csu/czso/home>

² OECD (2021): Index lepšího života – Česko. <https://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/czech-republic/>

	2018	2019	2020	EU-27 2020
Index GINI³	24,0	24,0	24,2	30,2 (2019)
Nezaměstnanost⁴	2,2%	2,0%	2,6%	7,1%
Index genderové rovnosti⁵	55,7	55,2	56,7 (2021)	67,9
Chudoba pracujících⁶	3,5%	3,5%	3,7%	9,2% (2019)
Přeplněnost obydlí⁷	15,7%	15,4%	15,2%	17,1% (2019)
Monitoring veřejné sféry CIVICUS⁸	OTEVŘENÁ	OTEVŘENÁ	OTEVŘENÁ	N/A

Vybrané indikátory stavu sociálních práv v Evropě

Chybějící data za rok 2020 nebyla v době publikování Monitoringu sociálních práv 2021 k dispozici.

Rovné příležitosti a férové pracovní podmínky

Stejně jako ve zbytku Evropy a světa měla pandemie obzvláště negativní dopad na českou ekonomiku, reálný HDP poklesl v roce 2020 o 5,8 %.⁹ To způsobilo obtíže pro systém sociálního zabezpečení, který nicméně poskytoval zvýšenou podporu sociálním službám a zdravotnictví, například zvýšením počtu pracujících ve zdravotnictví.¹⁰ Byla přijata další opatření ke společenské a ekonomické pomoci v průběhu pandemie Covid-19, jejichž hlavním cílem bylo podpořit a udržet míru

zaměstnanosti prostřednictvím příspěvku na část mzdových nákladů a podpory podnikatelů v nejhůře zasažených odvětvích.¹¹ O rok později **zůstává zdanění práce jedním z nejvyšších v zemích Evropy¹² a OECD¹³ a v dohledu není ani výjimka pro lidi s nízkými příjmy.** Oproti celkovému trendu v EU se daňové zatížení od roku 2009 zvýšilo a v roce 2020 dosáhlo 41,6 %, což obzvláště znevýhodňuje rodiče samoživitele a domácnosti s jedním výtěžkem.

3 Eurostat (2021): Giniho koeficient ekvivalizovaného disponibilního příjmu: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?lang=en&dataset=ilc_di12

4 Eurostat (2021): Nezaměstnanost podle věku a pohlaví: roční data: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

5 Evropský institut pro rovnost žen a mužů (2021). Index genderové rovnosti: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/CZ>

6 Eurostat (2021): Míra rizika chudoby v práci: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm070/default/table?lang=en>

7 Eurostat (2021): Přelidněnost podle věku, pohlaví a míry chudoby – celá populace: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho05a/default/table?lang=en

8 CIVICUS (2021): Monitoring veřejné sféry: <https://monitor.civicus.org/country/czech-republic/>

9 Eurostat (2021): Růst a objem – reálný HDP <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en>

10 Ministerstvo práce a sociálních věcí (2020): Sociální dávky a příspěvky. <https://www.mpsv.cz/web/cz/davky-a-prispevky>

11 Vláda České republiky (2021): Opatření k podpoře ekonomiky. <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/podpora-a-ulevy-pro-podnikatele-a-zamestnance-180601/>

12 Eurostat (2021): Sazba daně z příjmu u nízkých mezd: Daňové klíny na mzdové náklady https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/EARN_NT_TAXWEDGE

13 OECD (2021): Zdanění mezd – Česká republika <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/taxing-wages-czech-republic.pdf>

Míra zaměstnanosti ovšem patří k nejvyšším v EU a nezaměstnanost k nejnižším. Česko si proto i nadále vede dobře v rámci sociálního hodnocení, které podporuje Evropský pilíř sociálních práv a jeho nový Akční plán pro implementaci. Pracovní trh se však musí stát dostupnějším pro zranitelné skupiny, LGBTQI+ osoby a ženy; rozdíl v platech žen a mužů zůstává jedním z nejvyšších v Evropě.¹⁴

Kromě toho nevalná atraktivita a nízký sociální status pedagogických povolání v kombinaci s malými investicemi a značnými socioekonomickými nerovnostmi ve vzdělávání vedou k tomu, že výsledky vzdělávání klesají, stejně jako přístup k vyššímu vzdělání.¹⁵

Životní podmínky v zemi ovlivňují rovněž geografické faktory. Zatímco v bohatších regionech setrvale rostou ceny bytů, nejchudší oblasti čelí sociálnímu vyloučení. Vyžadují zásadní investice do dopravy, energetické transformace a digitalizace.¹⁶

GENDEROVÁ ROVNOST

V posledních letech nedošlo v otázce genderové rovnosti ke zlepšení, kritizuje Národní strategická skupina. Od roku 2010 se hodnocení země v indexu Evropského institutu pro rovnost žen a mužů zlepšilo o pouhých 0,6 %. Podle Evropského indexu pro rovnost žen a mužů (EIGE) je Česko klasifikováno jako země s třetím největším rozdílem v platech

žen a mužů, následováno pouze Maďarskem a Řeckem. K podpoře rovnosti a dostupnosti na pracovním trhu jsou proto potřeba politické a strukturální reformy. Ženy vydělávají o 18,9 % méně než muži¹⁷ a rozdíl v platech žen a mužů je nejvyšší ve skupině žen ve věku 35 až 44 let, kdy jsou ženy často zaměstnány mateřstvím.¹⁸ Národní strategická skupina proto uvítala, že česká vláda nedávno zavedla nástroj LOGIB. Tento analytický nástroj umožňuje veřejným i soukromým společnostem a zaměstnavatelům zkoumat a hodnotit rovnost a spravedlivost platů.¹⁹

Rodičovská dovolená v Česku může trvat až 36 měsíců a příspěvek dosahuje maximální výše 330 000 Kč (11 685 euro)²⁰ pro jedno dítě²¹ po celou dobu jejího trvání. Nárok na rodičovskou dovolenou mají jak zaměstnanci a zaměstnankyně, tak osoby samostatně výdělečně činné. Vzhledem k tomu, že ženy tvoří více než 67 % osob, které pečují o seniory a seniorky, osoby s postižením a děti, je genderová rovnost realitě na hony vzdálená.²² Tato čísla odrážejí skutečnost, že míra zaměstnanosti na plný úvazek je vyšší mezi muži (66,7 %) a že v mocenských pozicích najdeme poměrně málo žen: přes 80 % ministrů vlády jsou muži, stejně jako 79,1 % členů parlamentu a 79,2 % členů krajských zastupitelstev.²³ Jen několik žen najdeme i v představenstvech největších kotovaných společností a v představenstvu České centrální banky nejsou ženy žádné.²⁴

V Česku je rozšířená diskriminace Romského obyvatelstva a terčem špatného zacházení

14 Evropská komise (2020): Zpráva o zemi – Česko 2020 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european-semester-country-report-czech-republic_en.pdf

15 Tamtéž

16 Tamtéž.

17 Eurostat (2021): Rozdíl v platech žen a mužů https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:G-PG_2019_data.PNG

18 Eurostat (2021): Statistika rozdílu v platech žen a mužů: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_pay_gap_statistics#Part-time_versus_full-time_employment

19 Software LOGIB: <https://www.rovnaodmena.cz/rovne-odmenovani/logib>

20 Konzultováno v listopadu 2021.

21 Ministerstvo práce a sociálních věcí: Rodičovský příspěvek: <https://www.mpsv.cz/-/rodicovsky-prispevek>

22 EIGE (2021): Index rovnosti mužů a žen 2020 <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/CZ>

23 EIGE (2021): Databáze genderových statistik <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/domain/power/CZ>

24 Tamtéž.

jsou často ženy. Během tohoto roku došlo k jistému pozitivnímu posunu, protože vláda odsouhlasila mechanismus kompenzace pro Romské ženy, které se staly oběťmi nucené sterilizace.²⁵

Česká nezisková organizace, koalice Hlas proti násilí, udává, že každý rok se 160 000 žen stane oběťmi genderově podmíněného násilí, ale parlament stále neratifikoval Istanbulskou úmluvu o prevenci a potírání násilí na ženách. Toto číslo se s nejvyšší pravděpodobností během pandemie ještě zvýšilo kvůli zavedeným omezením. Proto by česká vláda měla okamžitě zakročit a přijít s ad hoc strategií.

INKLUZE MIGRANTŮ A MIGRANTEK

Česko je cílovou zemí s každoročně přibývajícím počtem migrantů a migrantek. Ti tvoří přes 3 % populace a asi polovina z nich má povolení k trvalému pobytu, zatímco druhá polovina má nějakou formu krátkodobého nebo střednědobého povolení k pobytu.²⁶ Nejvyšší počet migrantů a migrantek s těmito typy povolení k pobytu zůstávají v zemi za účelem vzdělávání. Následují osoby, které přicestovaly z rodinných důvodů a za prací.²⁷ Od vstupu Česka do EU v roce 2004 získalo české občanství více než 41 000 lidí s historií migrace.²⁸ Proto byly vyvinuty integrační programy pro držitele mezinárodní ochrany. Jejich součástí je podpora při hledání bydlení, vzdělávání a zdravotní péče a rovněž pomoc s podáváním žádostí o sociální příspěvky a jazykové a vzdělávací kurzy.

DOBRÁ PRAXE

Zástupci občanských organizací ve Výboru pro práva cizinců

Občanské organizace hrají v inkluzi migrantů a migrantek důležitou roli. Vedou tři ze třinácti regionálních integračních Center na podporu integrace cizinců („Integračních center“) a jejich zástupci a zástupkyně jsou členy českého Výboru pro práva cizinců,²⁹ který je součástí Rady vlády pro lidská práva. V této roli mají především poradní hlas při tvorbě politik a monitorují implementaci současných strategií pro migranty a migrantky, žadatele a žadatelky o azyl a uprchlíky a uprchlice.

Podle Indexu politik integrace migrantů a migrantek (Migrant Integration Policy Index, MIPEX)³⁰ Česko stále více rozvíjí politiky k řešení svých hlavních slabín týkajících se začleňování migrantů. Patří mezi ně politická účast a přístup k občanství, následované dostupností zdravotní péče a povolení k trvalému pobytu. V posledních pěti letech se v zemi zlepšila politika vzdělávání, která umožnila nově příchozím a místním obyvatelům a obyvatelkám vybudovat silnější vztahy a interakce. Zejména zavedení ad hoc jazykových kurzů a školení vyučujících k reflexi diverzity podpořilo děti imigrantů a imigrantek a jejich vyučujících a vedlo ke zlepšení vzdělávacího prostředí.³¹ Národní strategická skupina však souhlasí se závěry zprávy MIPEX, že česká integrační politika vytváří jak příležitosti, tak překážky. NSS má zato, že by

25 Amnesty International (2021): Výroční zpráva 2020 – Česká republika: <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/czech-republic/report-czech-republic/>

26 Český statistický úřad (2021): Statistiky cizinců. <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>

27 Evropská komise (2020): Řízení integrace migrantů v České republice <https://ec.europa.eu/migrant-integration/governance/czech-republic>

28 Tamtéž.

29 Vláda ČR, Výbor pro práva cizinců. <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/vybory/pro-prava-cizincu/uvod-55935/>

30 MIPEX (2020): Migrant integration policy index – Česko. <https://mipex.eu/czech-republic>

31 Tamtéž.

měl být usnadněn přístup nově příchozích k občanským a politickým právům, jakož i ke získání povolení k dlouhodobému pobytu. **I přes to, že se Česko mezi evropskými zeměmi umístilo na průměrné pozici, je nicméně lídrem mezi zeměmi východní Evropy, jelikož zdejší politika je progresivnější než v sousedních zemích.**

PRACOVNÍ PODMÍNKY

Stejně jako i ve zbytku Evropy a světa byly i v Česku pracovní podmínky změněny zavedením nových nařízení k omezení pandemie Covid-19. Některé změny nejspíš zůstanou a stanou se běžnou součástí pracovního života v Česku. Pravděpodobně dlouhodobě zůstane možnost pracovat z domova a ze zahraničí, stejně jako flexibilnější pracovní doba. Předpokládá se i pokračování v digitalizaci každodenních aktivit.³²

Novela českého zákoníku práce přijatá 10. června 2020³³ obsahuje regulační rámec pro zavedení nové formy „sdíleného pracoviště“. Umožňuje zaměstnancům a zaměstnankyním pracovat z domu nebo z kanceláře podle jejich potřeb a bez zásahů zaměstnavatele. To je považováno za krok správným směrem vzhledem k rovnováze mezi pracovním a soukromým životem, který sehraje užitečnou roli v nadcházejících letech při regulaci práce na dálku a usnadní život pečujícím osobám, což jsou z valné většiny ženy.

Navzdory nepříznivé situaci, kterou s sebou přinesla pandemie, průměrná mzda se v roce 2020 oproti roku 2019 mírně zvýšila. **Minimální mzda vzrostla o 4 % a ještě vyšší byl nárůst v odvětvích vzdělávání, zdravotnictví a sociální péče.**³⁴ Nicméně se očekává, že tento růst v důsledku dlouhodobých dopadů pandemie ustane.³⁵ Aby byly zachovány životní podmínky a kupní síla obyvatelstva, měla by vláda zavést opatření jako jsou příspěvky na péči, aby se zmírnily ztráty příjmů v budoucnu.

Národní strategická skupina je znepokojena vládním daňovým balíčkem, který byl schválen v prosinci 2020. Sníží sice daň z hrubé mzdy z 20,1 % na 15 %, ³⁶ čímž se zvýší čistá mzda zaměstnanců, ale ani zaměstnavatelské organizace, ani odbory se k tomuto balíčku nestaví kladně. Zaměstnavatelé se obávají, že ušlé veřejné příjmy zvýší daňové zatížení firem,³⁷ odbory se naopak domnívají, že zpomalí růst nominálních mezd a také zvýší výdaje domácností, pokud stát bude poskytovat méně veřejných služeb.³⁸

VZDĚLÁVÁNÍ A ODBORNÁ PŘÍPRAVA

Během několika posledních let země zaznamenala pokrok ve snižování předčasného ukončování školní docházky, čímž se tato míra snížila pod evropský průměr. Většina žactva – 71,3 % studentů a studentek – ve vyšším sekundárním vzdělávání je zapsána

32 Lehmann, S., Veverková, S., (2021). Česko: Pracovní život během pandemie Covid-19 v roce 2020. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV)

33 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, červen 2020: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=38891>

34 Lehmann, S., Veverková, S., (2021). Česko: Pracovní život během pandemie Covid-19 v roce 2020. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV)

35 Aktuálně.cz (2020): Krize nekrize, mzdy v Česku dál rostou. Polovina lidí však bere méně než 31 tisíc. 4. 12. 2020.

36 Lehmann, S., Veverková, S., (2021). Česko: Pracovní život během pandemie Covid-19 v roce 2020. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV)

37 Čížek, B., Štípek, V. (2020). Daňový balíček schválen. SP ČR ČMKOS (2020). Předpoklady pro ekonomický vývoj v roce 2021

38 ČMKOS (2020). Předpoklady pro ekonomický vývoj v roce 2021

do odborné přípravy na výkon povolání, spíše než do jiných typů škol.³⁹ Jelikož je odborná příprava a vzdělávání v Česku velice populární, domnívá se NSS, že je potřeba věnovat jí více pozornosti a uznání, aby byla zajištěna zaměstnatelnost absolventů a absolventek těchto škol.

NSS zjistila, že přetrvávají významné rozdíly mezi jednotlivými vzdělávacími systémy v zemi, jelikož administrativa vzdělávání je decentralizovaná a spadá pod obecní samosprávu. To znamená, že jsou systémy roztržité a často nerovné. NSS kritizuje některé obecní samosprávy za nezkušenost a nedostatek zdrojů pro zajištění kvalitního veřejného vzdělávání, a to zejména v nejchudších oblastech. To ústí v rozdíly ve výkonech studentstva a žactva. Podle NSS je potřeba okamžitá cílená podpora zajištění asistence pro znevýhodněné studenty a studentky, která bude pokračovat i po skončení pandemie.

V roce 2020 přijala vláda ČR novou Strategii vzdělávací politiky do roku 2030+,⁴⁰ kde nastavila hlavní priority pro vzdělávání a odbornou přípravu pro následujících 10 let. Primární otázkou, zdůrazněnou v této strategii, je potřeba modernizace neformálního a celoživotního vzdělávání skrze dva hlavní záměry: přizpůsobení učení dlouhodobým trendům, jako je změna klimatu a digitalizace, a snižování nerovností prostřednictvím individuální výuky a vyučovacích metod zaměřených na různé skupiny. Cílů stanovených ve strategii má být dosaženo prostřednictvím stabilního, navýšeného financování vzdělávání, zaměřeného zejména na snížení počtu studentů na jednoho učitele.

V reakci na pandemii bylo distanční vzdělávání prohlášeno za ekvivalentní formu vzdělávání novelou školského zákona přijatou v srpnu 2020. Ovšem podle České školní inspekce nemělo v první fázi pandemie více než 12 % žáků a žákyň základních škol přístup k online výuce.⁴¹

39 Eurydice (2020): Přehled – Česká republika, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/czech-republic_en
40 MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, (2020): Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. <https://www.msmt.cz/file/54104/>

41 Amnesty International, (2021): Výroční zpráva 2020 – Česká republika: <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/czech-republic/report-czech-republic/>

Sociální ochrana a inkluze

NSS vyjádřila znepokojení nad chudobou v zemi: **10 % populace žije v chudobě, a z toho 19 % jsou děti do 17 let. Bezdomovectví stoupá stabilním tempem a přibližně 33 % domácností jednoho rodiče je ohroženo chudobou.**⁴² **Obecně platí, že 17,6 % českých domácností má potíže vyjít s příjmem.** Tento problém se převážně týká žen a matek samoživitelek, což ještě podtrhuje rozdíl v příjmech žen a mužů a rozdíl v jejich zaměstnanosti.⁴³

Lidé v nízkopříjmových zaměstnáních a bez aktiv tvoří skupinu permanentně ohroženou chudobou a v Česku jich je 20 % populace. Chudoba má zvláště těžký dopad na osobní a kariérní rozvoj zranitelných skupin, jako jsou ženy, minority, migranti a migrantky a lidé s postižením nebo chronickým onemocněním. Nečekaný výdaj nebo nemoc mohou tyto lidi uvrhnout do extrémní chudoby. V případě, že potřebují zdravotní péči, riskují pád do devastujících dluhů – to platí zejména pro migranty a migrantky. Česko je pak jedinou zemí v Evropě, která omezuje přístup k veřejné zdravotní péči pro děti zaměstnaných občanů a občanek třetích zemí,⁴⁴ jejichž zdravotní péče je hrazena ze zdravotního pojištění v jejich domovské zemi. Tím pádem občanky třetích zemí, které jsou těhotné, mají předčasně narozené děti, nebo žijí s postižením, se ocitají v nebezpečné situaci.

DOBRÁ PRAXE

Otevřený dopis české vládě

Skupina migrantů a migrantek pracujících v Česku zahájila petici⁴⁵ vyzývající vládu, aby dětem se zaměstnanými rodiči migranty a migrantkami umožnila přístup ke zdravotní péči a pojištění. V dopise důrazně vyzývají premiéra, aby ukončil diskriminaci dětí migrantů a migrantek. Hlavním argumentem bylo, že tyto rodiny platí v Česku stejné daně jako jiné domácnosti, takže si zaslouží totéž zacházení.

PŘÍSTUP K DOSTUPNÉMU BYDLENÍ

NSS je znepokojena rychle rostoucími náklady na bydlení, kvůli kterým má mnoho českých domácností problém získat dostupné bydlení, a to hlavně ve velkých městech. Ceny bytů vzrostly rychleji než příjmy domácností, takže pro nově příchozí a mladé lidi je těžší najít slušné a cenově dostupné bydlení.⁴⁶ **Téměř 10 % populace utratí přes 40 % svého čistého příjmu za bydlení,⁴⁷ avšak byty jsou často ve starých, nebezpečných budovách, které potřebují modernizaci elektriny, topení a zateplení.**

42 EAPN (2021): Zpráva o sledování chudoby 2020 – Česká republika: <https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2020/10/EAPN-PW-2020-Czech-Republic-ENG-4746.pdf>

43 Tamtéž.

44 Evropské stránky pro integraci (2020): Česká republika: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/czech-republic-new-initiative-demands-access-to-public-health-insurance-for-children-of-employed-migrants>

45 Petice je dostupná online na těchto stránkách: https://www.petice.com/petice_za_vstup_dti_vech_pracujicich_v_r_do_systemu_zdravotniho_pojitni

46 OECD (2021): Dostupnost bydlení v České republice: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/bcddcf4a-en/index.html?itemId=/content/publication/bcddcf4a-en>

47 EAPN (2021): Zpráva o sledování chudoby 2020 – Česká republika: <https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2020/10/EAPN-PW-2020-Czech-Republic-ENG-4746.pdf>

Kritika NSS směřuje k chybějícím úpravám sociálního bydlení pro potřeby nízkopříjmových a zranitelných skupin. Zdůrazňuje také, že nabídka takovýchto bytů není s to uspokojit potřeby všech nízkopříjmových domácností, které mají na ně nárok,⁴⁸ takže české nízkopříjmové domácnosti, které potřebují sociální bydlení, jsou často nuceny jít do privátního pronájmu, kde jsou špatné životní podmínky, jako například do ubytoven.⁴⁹ Kromě toho se zvyšuje počet mladých lidí a lidí v seniorském věku bez domova. Většina z nich, tedy asi 11 600 lidí, spí venku nebo v příležitostných azylových noclehárnách.⁵⁰

NSS proto vyzývá k urychlenému přijetí komplexních předpisů na národní úrovni o dostupném bydlení, aby tato krize začala být řešena. Předpisy by měly jasně definovat povinnosti a odpovědnost obcí, krajů a vlády při řešení bezdomovectví a sociální inkluze.

PŘECHOD K ZELENÉ EKONOMICE

Podle Evropské komise generuje Česko 3,5 % emisí skleníkových plynů v EU. Země postupuje v oblasti snižování emisí skleníkových plynů pomalu již více než 15 let a NSS kritizují nedostatek účinných opatření pro spravedlivou a radikální změnu klimatu. Země má energeticky náročné průmyslové hospodářství, které tvoří

60 % jejích celkových emisí.⁵¹ Současné české plány na snížení emisí skleníkových plynů se zaměřují převážně na odstranění černého a hnědého uhlí z výroby energie do roku 2038,⁵² Národní strategická skupina ale považuje tuto volbu za velmi znepokojivou. Kraje, kde probíhá výroba energie z uhlí, jsou právě ty s nejvyšší mírou nezaměstnanosti, chudoby a předčasného ukončování školní docházky. Aby byla zajištěna sociální spravedlnost, NSS proto navrhuje zavést podpůrný mechanismus pro místní komunity a více než 21 000 zaměstnanců, kteří jsou v současnosti závislí na těžbě uhlí, současně se strategiemi snižování emisí skleníkových plynů. Nejvyšší nárůst emisí za poslední léta jsme pozorovali v dopravě.

Byť se podíl obnovitelné energie v zemi téměř zdvojnásobil z 9,9 % v roce 2009 na 16,2 % v roce 2019, cíl zvýšit tento podíl na 22 % v roce 2030⁵³ byl ve zprávě Evropské komise o stavu klimatu v Česku označen za neambiciózní. **NSS spolu s různými novináři a novinářkami⁵⁴ kritizuje, že udržitelnost není priorita při investování dostupných vnitrostátních zdrojů financování, stejně jako nedostatek penalizací pro projekty využívající fosilní paliva.** Je totiž pravděpodobné, že velká část toho, co Česko získá z Evropského fondu pro spravedlivou transformaci, půjde do chemických závodů a že výzkumné fondy budou i nadále upřednostňovat aktivity spojené s fosilními palivy.

48 Tamtéž.

49 Tamtéž.

50 FEANTSA (2021): Profil země – Česká republika 2020: https://www.feantsa.org/public/user/Resources/country_profiles/CZ_Country_Profile_2020.pdf

51 Evropský parlament (2020): Zpráva: Klimatická akce v Česku [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689329/EPRS_BRI\(2021\)689329_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689329/EPRS_BRI(2021)689329_EN.pdf)

52 Česká vláda, Uhelná komise (2019): <https://www.mpo.cz/cz/energetika/uhelna-komise/uhelna-komise--248771/>

53 Česká republika (2019): Národní klimaticko-energetický plán https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/cs_national_necp_main_en.pdf (p.29)

54 Viz Plevák, O., (2020): Debakl Babišova střetu zájmů – nekonečný příběh: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/babis-conflict-of-interest-debacle-a-never-ending-story/, nebo Zachová A., (2020): Zelené fondy EU pro velké hráče v Česku https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/green-eu-funds-to-czechias-big-players/

Veřejná sféra

Podle Monitoringu veřejné sféry CIVICUS zůstává veřejná sféra v Česku otevřená.⁵⁵ NSS celkově shledala, že občanské svobody jsou dostatečně respektovány a chráněny. Jediné zákonné modifikace během roku směřovaly k omezení šíření pandemie Covid-19. Nicméně většina opatření nebyla zrušena ani po ukončení nouzového stavu 12. 4. 2021. Mezi stále platná opatření patří limit veřejného shromažďování, který určuje maximální počet účastníků v závislosti na epidemiologické situaci. Svoboda pokojného shromažďování zůstává však chráněna: organizátoři jsou povinni nahlásit plánované události veřejným orgánům, ale není zapotřebí žádné formální povolení.

Národní strategická skupina uvádí určité obavy v oblasti svobody slova kvůli soukromému vlivu v České televizi a rozhlasu, které představují velkou část mediálního pokrytí země. Podle Mezinárodního tiskového institutu docházelo k různým pokusům o odvolání konkrétních lidí z rad, které řídí český rozhlas i televizi, protože tito lidé byli považováni za odpovědné za vysílání zpráv kritizujících vládu. Zásahy do nezávislosti veřejnoprávních médií se tudíž množí. Navíc, jak uvádějí Reportéři bez hranic,⁵⁶ čeští novináři a novinářky čelí ve stále větší míře výhrůžkám a bezuzdným verbálním útokům ze strany vládních představitelů, které šíří atmosféru nedůvěry v novináře a tisk.

55 CIVICUS (2021): Česká republika: <https://monitor.civicus.org/country/czech-republic/>

56 RSF (2021): Zpráva o České republice: <https://rsf.org/en/czech-republic>

Veřejný dialog o národním plánu obnovy

NSS uvádí, že společenský dialog v Česku, známý též jako tripartita,⁵⁷ probíhá mezi třemi základními entitami: zaměstnavatelskými organizacemi, vládou a odbory. Občanské organizace se obvykle procesů společenského dialogu neúčastní, zejména na vysokých úrovních. Plní spíše konzultační roli v různých poradních orgánech pro specifické otázky, jako je životní prostředí, genderová problematika, bydlení, práva Romů a zaměstnanost, kde většina spolupráce probíhá na regionální úrovni. Potřebují však více času na přezkoumání návrhů politik, legislativy a programových návrhů a nedostatek stabilního financování často omezuje schopnost občanských organizací dosáhnout skutečného vlivu na národní úrovni.

NSS kromě toho kritizuje, že příprava návrhu českého Národního plánu obnovy probíhala z většiny za zavřenými dveřmi. Občanské organizace nebyly pozvány k účasti na tomto procesu a neproběhl žádný pokus informovat veřejnost o nejnovější verzi plánu, což zahrnuje změny až do konce března 2021.

Navzdory tomu, že chyběl partnerský přístup, shledala NSS, že konečná verze Národního plánu obnovy obsahuje několik významných pozitivních změn v porovnání s prvním návrhem publikovaným v říjnu 2020, a to díky tlaku občanských organizací a Evropské komise. Z plánu zmizely škodlivé projekty včetně investic do dálnic, refinancování nově přijaté daňové reformy a investice do vozidel na zkapalněný nebo zemní plyn (LNG/CNG).⁵⁸

57 Česko – Tripartita: <https://www.tripartita.cz/social-dialogue/>

58 Bankwatch, (2021): Zpráva o českém plánu obnovy: <https://bankwatch.org/blog/czech-recovery-plan-a-few-steps-away-from-being-on-the-right-path>

ODPOVĚDNÁ REDAKCE:

Mikael Leyi

AUTOR:

Beatrice di Padua

KOORDINACE PUBLIKACE:

Carlos Roldán Mejías, Giorgia Gusciglio, Martina Corti

EDITACE:

Sebastian Moffett

PŘEKLAD Z ANGLICKÉHO JAZYKA:

Barbora Herrera Castro – překlady. Angličtina,
rumunština, čeština.

GRAFICKÝ DESIGN:

Maximilian Fischer

S PŘÍSPĚNÍM:

Multikulturní centrum Praha

solidar

 **TOGETHER FOR
SOCIAL EUROPE**

Tato publikace byla vytvořena s finanční podporou Evropské unie. Informace obsažené v této publikaci nutně nepředstavují pozici nebo názor Evropské komise.

SOLIDAR

Avenue des Arts, 50
1000 Brussels - Belgium
+32 2 500 10 20
www.solidar.org
@SOLIDAR_EU

© SOLIDAR 2021